

«У ніч із 1 на 2 квітня 1944-го група німецьких бомбардувальників чисельністю до 80 літаків здійснила наліт на залізничну станцію Сарни, яка розташована в Рівненській області України. Скинули до 300 фугасних бомб, із них 150 - уповільненої дії і 120 САБ (світлові авіаційні бомби). Як наслідок, зруйнували недіюче депо, 25 житлових будинків, 15 платформ, 12 вагонів, 3 цистерни, 2 бронеллоцадки, 3 гармати, вбили 31 особу, сім поранили», - писалося в журналі бойових дій 148-ї винищувальної авіаційної дивізії. Щоб відбити наліт, здійснили два літако-вилотівотри влітку 1 година 20 хвилин. Вилітали гвардії капітан Трофімов і гвардії старший лейтенант Часник. Під час повітряного бою наші льотчики збили два бомбардувальники «Хейнкель-111».



Гвардії капітан Євген Трофімов і гвардії старший лейтенант Микола Часник були досвідченими пілоти, їх неодноразово відзначали урядовими нагородами. Наприклад, старший лейтенант Часник був нагороджений на той час орденом Червоної Зірки, орденом Олександра Невського, орденом Червоного Прапора, а гвардії капітан Трофімов - двома орденами Червоної Зірки (причому один отримав у 1940 році за участь у «зимовій війні» з Фінляндією) і орденом Червоного Прапора.

Доля звела цих двох людей у 1941 році в Борисоглібській військової авіаційній школі пілотів, яку закінчили на початку 1942 року. Молодих пілотів направили нести службу на Північно-західний фронт у складі 630-го винищувального авіаційного полку. Вони брали участь у боях під Ста-

лінградом, на Курській дузі, у визволенні України. Навесні 1944 року в складі 148-ї винищувальної авіаційної дивізії прибули на аеродром міста Сарни. Перед їх підрозділом стояло завдання прикривати з повітря у взаємодії з наземними силами противітряної оборони залізничні станції Сарни, Олевськ, Моквин із віддаленням на захід і північ до 50 кілометрів. Авіація противника, що діяла на цих напрямках, базувалася в Бобруйську, Барановичах, Слуцьку, Пінську. Люфтваффе після появи в Сарнах радянських винищувачів скоротило число бомбардувальних вильотів, авіаючи за краще здійснювати нальоти ночами або у хмарну погоду. Проте нальоти траплялися регулярно, до 2-3 разів на тиждень.

Протягом березня 1944 року внаслідок повітряних боїв із супротивником знищили 31 ворожий літак, при цьому з нашого боку втратили всього один борт.

За проявлені в цих повітряних боях вміння і мужність Євгена Трофімова та Миколу Часника удостоїли звання Героя Радянського Союзу.

Як зазначено в нагородних документах, помічник штурмана 148-го гвардійського винищувального авіаційного полку гвардії капітан Трофімов до квітня 1944 року у 20 повітряних боях збив особисто 9 і в групі 3 літаки противника. До кінця війни гвардії майор Трофімов зробив ще 376 успішних бойових вильотів на винищувачах МіГ-3, Як-1, Як-7, Як-9, у 26 повітряних боях збив особисто 12 і в групі 5 літаків. До дня перемоги над Німеччиною

його полк базувався в районі Кюстрина на берлінському напрямку і забезпечував безпеку переправ через річку Одер.

Коли скінчилася війна, гвардії майор Трофімов, як і інші його товариші по службі, вважав свого соратника Миколу Часника загиблим. Справа

У книзі «Війська ППО країни у Великій Вітчизняній війні 1941-1945 років», на сторінці 134, є замітка: «28 липня 1942 року льотчики 630-го ВАП (106-а ВАД ППО), лейтенанти Г. Гуров і В. Комаров, молодший лейтенант Н. Часник, ведені старшим лейтенантом М. Теретверим, зу-

## Віхи історії

# Аси

Як-9Д Г.в. ст. лейтенанта Н.Л. Часника 148-й Гвардійській ІАП ОН, весна 1944 г.



в тому, що 7 липня 1944 року він не повернувся з бойового завдання. Уже після війни з'ясувалося, що його збитий літак і упав на окупованій противником території. Пілота взяла в полон, відправили в концтабір Бухенвальд. У квітні 1945 року табір звільнили американці, а Миколу Леонтьовича перевели в американський госпіталь. Саме там він і зустрів звістку про довгоочікувану перемогу над ворогом. Незабаром повернувся на Батьківщину, прожив довге життя, яке присвятив авіації. Помер у Ростові-на-Дону в 1993 році.

Євген Трофімов уродженець невеликого села Паспаул Чойського району Республіки Алтай. Після війни він продовжував службу у ВПС, літав на реактивних і надзвукових літаках. У 1952-му закінчив Військово-повітряну академію, служив у Йошкар-Олі, Приозерську, Новосибірську. У 1970-1972 роках був начальником Армавір-

ського вищого військового авіаційного училища. З 1972 року гвардії полковник Трофімов в запасі, працював викладачем у ПТУ № 5 у місті Армавір Краснодарського краю. Пішов із життя в 1981 році.



Микола Часник народився 26 жовтня 1921 року в місті Орша Вітебської губернії. Закінчивши 10 класів середньої школи, вступив у Московський медичний інститут, відучився 3 семестри й пішов в армію. У 1941 році закінчив Борисоглібську військово-авіаційну школу, майже пів року служив там льотчиком-інструктором. З лютого 1942 року Часник бився на Північно-Західному фронті у складі 630-го ВАП, сформованого в основному з інструкторів Борисоглібської льотної школи. Воював спочатку на І-16, а пізніше на американському Р-40 «Кіттіхаук». Молодий льотчик швидко став відмінним повітряним бійцем, багато працював над вивченням досвіду повітряних боїв.

«Днями 2 групи німецьких літаків намагалися зробити денний масований наліт на військові та промислові об'єкти міста Сарни. У нальотах брали участь до 60 бомбардувальників супротивника. Наша авіація німецькі літаки до міста не допустила. У повітряних боях льотчики 9-го Воронежського ВАК ППО зустріли противника на дальніх підступах до об'єкта. Вони завдали йому важкої шкоди, збивши 24 літаки. Всі наші літаки, які беруть участь у цих боях, повернулися на свій аеродром».

В цей день гітлерівці двічі намагалися бомбардувати залізничний вузол Сарни. Першу спробу вони зробили вран-

противника. Внизу прослизнули силуети ворожих бомбардувальників. Обравши для атаки «Хейнкель-111», що йшов паралельним курсом, Микола негайно пішов на зближення. Вогонь відкрив із близької дистанції. Загорівся правий двигун «Хейнкеля». Але ворог був досвідчений; відразу ковзнув і збив полум'я. Продовжуючи атаки, винищувач довго переслідував супротивника. Коли скінчилися боєприпаси, вирішив тіти на таран. На великій швидкості Часник вдарив «Хейнкеля» консолою лівого крила по правій площині. Ворожий літак був знищений. Винищувач Миколу струсонуло, накренило, але він благополучно долетів до аеродрому на пошкодженій машині й приземлився.

Наші авіаційні навчилися воювати так, що знищували десятки й сотні ворожих літаків, а самі при цьому несли незначні втрати. Наприклад, 148 винищувальна авіаційна дивізія ППО протягом 1944 року збила 142 літаки противника, а сама втратила лише 13 літаків і дев'ять льотчиків. Про високий рівень переслідував супротивника. Коли скінчилися боєприпаси, вирішив тіти на таран. На великій швидкості Часник вдарив «Хейнкеля» консолою лівого крила по правій площині. Ворожий літак був знищений. Винищувач Миколу струсонуло, накренило, але він благополучно долетів до аеродрому на пошкодженій машині й приземлився.

Наші авіаційні навчилися воювати так, що знищували десятки й сотні ворожих літаків, а самі при цьому несли незначні втрати. Наприклад, 148 винищувальна авіаційна дивізія ППО протягом 1944 року збила 142 літаки противника, а сама втратила лише 13 літаків і дев'ять льотчиків. Про високий рівень переслідував супротивника. Коли скінчилися боєприпаси, вирішив тіти на таран. На великій швидкості Часник вдарив «Хейнкеля» консолою лівого крила по правій площині. Ворожий літак був знищений. Винищувач Миколу струсонуло, накренило, але він благополучно долетів до аеродрому на пошкодженій машині й приземлився.

7 липня 1944 року Микола Часник після тривалого переслідування збив далекого німецького розвідника (ймовірно Ju-188), коли його Як-9 потрапив під інтенсивний вогонь зенітної артилерії. Він отримав поранення і був збитий над територією противника. Потрапив у полон. Витримав виторчаний і наполегливий тиск ворога, який намагався схилити його до зради. Пройшовши всі жахи табору смерті, брав участь у повстанні в'язнів Бухенвальда в 1945 році. На той час виконав понад 700 бойових вильотів, в 46 повітряних боях збив 27 ворожих літаків (М. Биков у своїх дослідженнях вказує на 14 особистих і 10 групових перемог льотчика).

За зразкове виконання бойових завдань командування, мужність, відвагу та героїзм, проявлені в боротьбі з німецько-фашистськими загарбниками, Указом Президії Верховної Ради СРСР від 22 серпня 1944 р. гвардії старший лейтенант Микола Часник удостоєний звання Героя Радянського Союзу з врученням ордена Леніна і медалі «Золота Зірка» (№ 8010). Після війни він продовжив службу в ППО. Літав на МіГ-15 і МіГ-17. У 1952 році закінчив Військово-повітряну академію. Демобілізувався в 1958 році у званні гвардії полковника.

У Миколі Леонтьовича була незвичайна, очевидно, єдина у світі сім'я льотчиків-винищувачів. У 1944 році він одружився з Тамарою Пам'ятних - командиром ескадрильї 586-го жіночого ВАП, що здійснила за війну 205 бойових вильотів на Яках і збила два німецькі бомбардувальники. Іхній молодший син Олександр пішов батьківським шляхом і теж став льотчиком-винищувачем. Після демобілізації Микола Часник більше 20 років працював начальником служби руху в Ростовському аеропорту, а пізніше в Північно-Кавказькому управлінні цивільної авіації. Жив у Ростові-на-Дону. Помер 7 грудня 1993 року.

У Миколі Леонтьовича була незвичайна, очевидно, єдина у світі сім'я льотчиків-винищувачів. У 1944 році він одружився з Тамарою Пам'ятних - командиром ескадрильї 586-го жіночого ВАП, що здійснила за війну 205 бойових вильотів на Яках і збила два німецькі бомбардувальники. Іхній молодший син Олександр пішов батьківським шляхом і теж став льотчиком-винищувачем. Після демобілізації Микола Часник більше 20 років працював начальником служби руху в Ростовському аеропорту, а пізніше в Північно-Кавказькому управлінні цивільної авіації. Жив у Ростові-на-Дону. Помер 7 грудня 1993 року.

За матеріалами інтернет-видань підготував Василь КУШНІР, молодший науковий співробітник Сарненського історико-етнографічного музею.